

تحصیلات

محل تحصیل

شهر اصفهان

سید حسن در سال 1298 ه.ق. به منظور ادامه تحصیل علوم دینی رهسپار اصفهان گردید و به مدت 13 سال در حوزه علمیه این شهر محضر بیش از سی استاد را درك كرد. ابتدا به خواندن جامع المقدمات در علم صرف و نحو مشغول گشت و مقدمات ادبیات عرب و منطق و بیان را نزد اساتیدی چون میرزا عبدالعلی هرندي آموخت. در محضر آخوند ملامحمدکاشي کتاب شرح لمعه در فقه و پس از آن قوانین و فصول را در علم اصول تحصیل نمود. یکی از اساتیدی که دانش حکمت و عرفان و فلسفه را به مدرس آموخت حکیم نامدار میرزا جهانگیر خان قشقایی است. مدرس در طول این مدت در حضور ای و شیخ مرتضی ریزی و دیگر اساتید در فقه و اصول به درجه اجتهاد رسید آیات عظام سیدمحمدباقر درچه

شهر نجف

در 1311 ه.ق برای ادامه تحصیل عازم عتبات شد و به مدت هشت سال در نجف نزد مراجعی چون میرزای شیرازی، آخوند خراسانی و سید محمدکاظم یزدی به تحصیل پرداخت.

مناصب و مشاغل

از رجال مذهبی

مذهب شیعه

سید حسن پس از بازگشت از نجف در اصفهان ساکن شد و صبحها در مدرسه جده کوچک اصفهان درس فقه و اصول و عصرها در مدرسه «جده بزرگ» درس منطق و شرح منظومه می گفت. تسلط او در مباحث به هنگام تدریس به اندازه ای بود که از آن زمان به «مدرس» مشهور شد. مدرس همگام با تدریس، با حربه منطق و استدلال، مبارزه با عوامل ظلم و احجاف به مردم را آغاز کرد. او که خود زندگی ساده ای داشت با متنفذین و مالکین بزرگ اصفهان که همواره منافع خود را بر همه چیز ترجیح می دادند، به مخالفت برخاست. در دوره استبداد صغیر، پس از شکست قوای دولتی، اداره امور شهر اصفهان به انجمن ولایتی سپرده شد که به عنوان فرمانده نیروهای مسلح عشایر بختیاری نقش مهمی در اجرای مشروطیت داشت در صمصام السلطنه شد. رأس حکومت اصفهان قرار گرفت و در بدو امر مخارج قوا و خساراتی را که در جنگ با استبداد قاجاریه به ایشان وارد آورده بود به عنوان غرامت از مردم اصفهان آنهم با ضربات شلاق طلب نمود. مدرس که در جلسه انجمن ولایتی اصفهان حضور داشت و نیابت ریاست آن را عهده دار بود با اعمال صمصام السلطنه به مخالفت برخاست، حاکم ابتدا درصدد تبعید مدرس برآمد اما به دلیل حمایت مردم راه بجایی نبرد، منازعه صمصام و مدرس، به ترور مدرس به دست افرادی از ایل بختیاری منجر شد که ناکام ماند.

نماینده

مجلس شورای ملی ایران

(از ۱۲۸۸ ه.ش. تا ۱۲۹۰ ه.ش)

در ۱۲۸۸ ه.ش همزمان با تشکیل دوره دوم مجلس شورای ملی که پس از استبداد صغیر برپا شد، نورالله نجفی اصفهانی از سوی آخوند خراسانی و عبدالله مازندرانی به عنوان یکی از مجتهدان طراز اول به مجلس شورای ملی معرفی گردید که وی نیز مدرس را برای این امر معرفی نمود و از سوی مجلس نیز پذیرفته شد. در اواخر مجلس دوم از مخالفین اولتیماتوم روسیه به ایران بود مدرس در دوره سوم (۱۲۹۳ ه.ش) نیز از طرف مردم تهران به نمایندگی انتخاب شد؛ ولی این مجلس به علت فشار خارجی و آغاز جنگ جهانی اول یکسال بیشتر دوم نیاورد.

مجلس شورای ملی ایران

(از ۱۳۰۰ ه.ش. تا ۱۳۰۶ ه.ش)

به نمایندگی از تهران وارد مجلس چهارم شد و رهبری اکثریت مجلس را به عهده داشت. مدرس همچنین در این دوره نایب رئیس مجلس بود. او در این دوره به همراه همفکران خود با اعتبارنامه های نمایندگان طرفدار قرارداد ۱۹۱۹ به مخالفت پرداخت. در دوره پنجم مجلس، زمزمه تغییر رژیم که از اواخر مجلس چهارم آغاز شده بود ادامه یافت و مدرس از مخالفان سیاست سردار سپه و تغییر رژیم شاهنشاهی به جمهوری بود و از موافقین این حرکت در مجلس سیلی خورد. یکی از وقایع مهم مجلس پنجم استیضاح رضاخان، سرانجام در روز ۷ مرداد ۱۳۰۴ ه.ش مدرس به همراه شش تن دیگر از نمایندگان مخالف بود که رضاخان رئیس الوزراء را به دلیل سوء سیاست داخلی و خارجی، قیام و اقدام بر ضد قانون اساسی و حکومت مشروطه استیضاح نمودند. جلسه استیضاح تبدیل به محل منازعات طرفداران سردار سپه و طرفداران مدرس گردید. اما، رضاخان توانست مقدمات تصویب انقراض قاجاریه را فراهم کند و در آبان ۱۳۰۴ ه.ش به پادشاهی ایران رسید. مجلس ششم در اولین سال سلطنت رضاخان شروع به کار کرد. اکثر نمایندگان آن با اعمال نفوذ رضاخان انتخاب شده بودند ولی در تهران به رغم تقلباتی که صورت گرفت، چند نفری از نمایندگان واقعی مردم توانستند به مجلس راه یابند من جمله آیت الله مدرس که نماینده اول تهران شد. انتخاب او به عنوان نماینده مصونیت سیاسی برایش فراهم کرد و رضاخان نتوانست او را دستگیر کند ولی محدودیتهایی از جهت رفت و آمد با مردم برایش فراهم آورد. در مجلس ششم، کابینه مستوفی الممالک به دلیل حضور وثوق الدوله و فروغی با مخالفت برخی نمایندگان مجلس ششم من جمله دکتر مصدق مواجه شد، اما مدرس برای به تعویق انداختن استقرار دیکتاتوری رضاشاه، خواهان رأی اعتماد مجلس به این کابینه شد.

رئیس

مدرسه سپهسالار در تهران

(از ۱۳۰۴/۰۴ ه.ش. تا ۱۳۰۷/۰۷ ه.ش)

دار تولیت این مدرسه گشت برای اینکه طلاب علوم دینی از اوقات خود استفاده مدرس در ۲۷ تیر ماه ۱۳۰۴ ش عهده بیشتری نموده، و با جدیت افزونتری به کار درس و مباحثه پردازند برای اولین بار طرح امتحان طلاب را به مرحله اجرا ای تدوین کرد و امور تحصیلی طلاب را مورد رسیدگی قرار داد و درآورد و به منظور حسن اداره این مدرسه، نظام نامه های موقوفه مدرسه زحمات زیادی را تحمل کرد برای احیا و آبادانی روستاها و مغازه

گرایشات

رهبر کمیته دفاع ملی ایران (۱۲۹۵ هـ ش)

در جنگ جهانی اول نیروهای روسیه، انگلیس و عثمانی، بدون توجه به بی‌طرفی ایران، وارد کشور شدند به درگیری با یکدیگر پرداختند. در 1295 هـ ش بیست و هفت نفر از نمایندگان مجلس و گروهی از رجال سیاسی و مردم عادی به منظور مقابله با تجاوزات روس و انگلیس به ایران، به طرف قم حرکت کردند و در آن شهر «کمیته دفاع ملی» را تشکیل دادند و یک هیأت 4 نفری را برای اداره امور برگزیدند که مدرس یکی از آنان بود. دولت مهاجرین از روس ها شکست خورد و به کرمانشاه عقب نشست

آیت‌الله مدرس برای جمع‌آوری نیرو به اصفهان رفت و از حمایت حاج آقا نورالله اصفهانی برخوردار شد. عده ای از تشکیل دادند. مدرس در این زمان در کرمانشاه مهاجرین هم به کرمانشاه رفتند و دولت مهاجرت را به ریاست نظام‌السلطنه حضور نداشت ولی او را به وزارت عدلیه و اوقاف برگزیدند و آیت‌الله مدرس نیز برای انجام وظیفه به کرمانشاه رفت، دولت مهاجرین به رغم برخورداری از حمایت ایلات و عشایر نتوانست کاری از پیش ببرد و پس از تحمل چند شکست از روسها ناچار به عثمانی عقب نشینی کرد

مخالف با قرارداد 1919

مدرس، ابتدا با روی کار آمدن وثوق الدوله موافق و همراه بود ولی پس از قرارداد 1919 یکی از مخالفین این قرارداد شد. بر اثر مخالفت‌های مدرس در مجلس و افکار عمومی، مجلس قرارداد مذکور را رد کرد

حوادث مهم زندگی

مشارکت در قیام سعادت (۱۳۰۳ هـ ش)

تبعید به شهر قزوین

(از ۱۲/۱۲۹۹ هـ ش تا ۰۳/۱۳۰۰ هـ ش)
پس از کودتای سوم اسفند 1299 هـ ش به نخست وزیری رسید و دستور داد سیاستمداران مهم کشور از سید ضیاء طباطبایی جمله مدرس را دستگیر کنند. مدرس چند روزی در محل قزاقخانه قدیم زندانی بود تا این که به قزوین تبعید شد و تا پایان کار کابینه سید ضیاء، در تبعید باقی ماند

مهاجرت به شهر استانبول

(از ۱۲۹۵ هـ ش تا ۱۲۹۷ هـ ش)
پس از شکست دولت مهاجرین از روسها در کرمانشاه، مدرس هم به عثمانی رفت و برای امرار معاش در مدرسه ایرانیان اسلامبول مشغول تدریس شد و پس از پایان جنگ بنا به دعوت دولت وقت به ایران بازگشت

توضیحات بیشتر

- دوران کودکی سید حسن در زواره و سرابه سپری گشت و با مهاجرت به قمشه، پدرش وی را به سید عبدالباقی - جدش - سپرد تا در تعلیم و تربیت فرزند خویش همت بگمارد و سید حسن مقدمات علوم اسلامی را نزد جد خویش فرا گرفت
- به حوزه علمیه اصفهان و نجف رفت و در محضر اساتید بزرگ حوزه های علمیه تلمذ کرد. پس از رسیدن به اجتهاد به اصفهان بازگشت و به تدریس پرداخت
- در مجلس شورای ملی دوم از مجتهدین بود و در دوره های بعدی مجلس یکی از نمایندگان تاثیرگذار و رهبر اقلیت بود. در مجلس سوم به مهاجرین پیوست و مدتی به استانبول رفت. پس از بازگشت، در مخالفت با دولت صمصام السلطنه و ضعف دولت مرکزی در حضرت عبدالعظیم متحصن شد
- با انقراض سلطنت از قاجاریه و پادشاهی رضاخان مخالفت کرد، پس از به سلطنت رسیدن رضاشاه در آبان 1305 ش مدرس مورد سوء قصد قرار گرفت و از ناحیه دست مجروح شد ولی او همچنان بر ضد شاه جدید فعال بود. مدرس به مجلس هفتم راه نیافت و به تدریس در مدرسه سپهسالار ادامه داد
- در مهر ماه 1307 ه.ش سر تیپ محمد درگاهی رئیس شهربانی وقت به دستور رضاشاه او را دستگیر و به خواف تبعید کرد و پس از 9 سال در آذر ماه 1316 ه.ش به دست عوامل شهربانی در همان محل به شهادت رسید
- مدرس در 24 سالگی بر رسائل شیخ انصاری حاشیه نوشت، تألیفات دیگر او عبارتند از: رساله سهو الامام و الماموم، رساله فی قضاء الفوائت، رساله فی ضمان الغاصب المغضوب الفائت، رساله فی بعض مسائل العده، حاشیه بر کتاب النکاح شیخ محمدرضا نجفی مسجد شاهی، اصول تشکیلات عدلیه